

3551

ՕՍԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՁԱՆԱԻՈՐ ՌՈԿԷՏԸ

Թարգմ. անգլերենից
ԷԱՐԼՆ ՄՐՔԱՅԷԼՆԱՆ

82

ՈԼ-13

ՄՈՍԿՎԱ—1920

0180

82

11-13

պք

28 JUN 2005

2 NOV 2009

ՕՍԿԱՐ ՌԻԱՅԼԻ

ՆՇԱՆԱԴՈՐ ՌՈԿԷՏԸ

1002
5664

==

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ—1920

26.08.2013

3551

ՆՇԱՆԱԽՈՐ ՌՈՍԿԵՏԸ

ՆՇԱՆԱԽՈՐ ՌՈՅԷՏԸ

Թագաւորի արդին աւգում էր ամուս-
նանայ, ու ամեն տեղ տիրում էր խն-
դութիւնս. նա մի ամբողջ ժարի սպասել
էր իր հարսնացունին, ու, վերջապէս, նա
եկել էր: Նա մի Ռուս Պրինցուհի էր ու
ողջ ճանապարհը, Ֆինլանդիայից սկսած,
անցել էր հիւսիսային եօթ եղջերու լը-
ծած սահնակի մէջ: Սահնակը նման էր
մի մեծ սօկէ կարապի, ու նրա թւերի
մէջ տեղը բազմել էր ինքը՝ փոքրիկ Պր-
բինցուհին: Կնդմենի երկայն վեբնազգե-
տը հասնում էր մինչև ոտները, զլիւին
դրել էր արծաթէհիւս զիպակից փոք-
րիկ զլխարկ, ու զունատ էր՝ ինչպէս
Ձիւնէ Պալատը, ուր միշտ ապրել էր:
Նա այնքան զունատ էր, որ երբ փո-
ղոցներովն անցաւ՝ ամենքը զարմացան.
«Նա նման է սպիտակ վարդի», բացա-

կանչեցին նրանք ու պատշգամբներէց ծաղիկ զանեցին նրա վրայ:

Իդեակի մուտքի մօտ, նրան զիմաւորելու համար, ապաստում էր Պրինցը: Նրա աչքերը երազուն էին՝ մանուշակի պէս, ու ժողերը՝ նման մաքուր ոսկու: Երբ նա տեսաւ հարսնացուին, մի ծնկով չօքեց ու համբուրեց ձեռք:

— ձեր նկարը չքնաղ էր, շշնշաց նա.

— իսկ դուք աւելի չքնաղ էք, քան ձեր նկարը: Ու փոքրիկ Պրինցուհին շառաղունեց:

— Առաջ նա նման էր սպիտակ վարդի, ասաց մի երիտասարդ Մանկլաւիկի իբ հարեանին. — իսկ այժմ նման է կարմիր վարդի: — Ու ողջ Արքունիքը հրուռեց:

Երեք օր շարունակ ամենքի բերանին էր՝ «Սպիտակ վարդ, Կարմիր վարդ, Կարմիր վարդ, Սպիտակ վարդ»: Ու հրամայեց Թագաւորը, որ Մանկլաւիկի ռոճիկը կրկնապատկեն: Քանի որ նա առհասարակ ռոճիկ չէր ստանում, ուստի դր-

րանից նա ոչ մի օգուտ չբաղեց, սակայն դա մեծ շնորհ էր համարւում: Ու ըստ պատշաճի յայտարարեցին «Պալատական լրագրում»:

Երեք օրից յետոյ կաթարեցին հարսանիքը: Դա մի շքեղ հանդէս էր. ու նորապսակները Թեոնցուկ անցան ալ Թաւշէ ամպհովանաւ տակ, որ ասեղնազօրծել էին մանր մարդարիտներով: Սպա կալացաւ Սրբալիւան Բանկէտը, որ տուեց ուղիղ հինգ ժամ: Պրինցն ու Պրինցուհին նստել էին Մեծ Սրահի ճակատին ու խմում էին պալժառ բիւրեղէ դաւաթից: Սլոք դաւաթից կարող էին խմել միմիայն իսկական սիրահարները, որովհետեւ, երբ կեղծ շրթունքներ էին կաշում, գաւաթն իսկոյն դորշանում էր, մռայլւում ու միզով ծածկւում:

— Պարզ է, որ նրանք սիրում են իրար, ասաց փոքրիկ Մանկլաւիկը. — պարզ ինչպէս բիւրեղը: — Ու Թագաւորը երկրորդ անգամ կրկնապատկեց նրա ռոճիկը:

— Ինչպիսի՞ շնորհ, բացականչեցին
բոլոր պալատականները:

Բանկէտից լեռոյ պիտի լինէր Պարա-
հանդէսը: Նորապսակները պիտի պարէին
միասին Վարդ-պարը, ու Թագաւորը
խոստացել էր նուագել սրինգը: Նա շատ
վատ էր նուագում, բայց ոչ ոք չէր հա-
մարձակում այդ ասել, որովհետեւ նա
Թագաւոր էր: Իսկապէս նա միայն եր-
կու եղանակ գիտէր ու երբէք չէր տար-
բերում, թէ երկուսից ո՞րն է նուագում:
Բայց դա կարեւոր չէր, որովհետեւ ինչ էլ
որ նա անէր, ամենքը պիտի բացական-
չէին.

— Սքանչելի՛ է, սքանչելի՛:

Ծրագրի վերջին համարը հսկայական
հրախաղութիւնն էր, որ պիտի լինէր
նիշտ կէս գիշերին: Փոքրիկ Պրինցուհին
կենանքումը երբէք հրախաղութիւն չէր
տեսել, ու Թագաւորը հրամայել էր, որ
հարսանիքին Սքայական չրագէտը ոչ
մի շանք չխնայի:

— Ինչի՞ են նման հրթիռները, հար-

ցրեց նա Պրինցին մի առաւօտ, երբ ըզ-
րօնում էր տերրասում:

— Հիւսիսափայլի, ոստայ Թագաւորը,
որ միշտ պատասխանում էր իրեն չուղ-
ղուած հարցերին. — միայն աւելի բնա-
կան են: Ինձ համար նրանք աւելի գե-
րազատելի են, քան աստղերը, որովհետեւ
միշտ գիտես, թէ երբ պիտի երևան, ու
չքնաղ են՝ իմ սրնգի նուազի պէս: Ան-
շուշտ դուք այդ կտեսնէք:

Ու Սքայական Պարտիզի վերջում մի
մեծ տախտակամած էր շինած ու, հէնց
որ, Թագաւորական չրագէտը ամեն ինչ
տեղաւորեց, հրթիռները սկսեցին խօսել
միմիանց հետ:

— Աշխարհա, իրաւ որ, սքանչելի է,
բացականչեց փոքրիկ Ծաղրահուրը. — նա-
չէ՛ք այս դեղին կակաչներին: Եթէ ան-
գամ իսկական պետարդներ էլ լինէին՝
աւելի հառելի չէին լինի: Ես շատ ու-
րախ եմ, որ ճանապարհորդութիւն եմ
արել: Ժանապարհորդութիւնը հրաշալի
կերպով կատարելագործում է մտածողու-

թիւնն ու աղատում միաբը կանխակալ
կարծիքներից:

— Արքայական Պարտէզը դեռ ևս
ողջ աշխարհը չէ, դեռ, տխմար Մաղրա-
հուր, ասաց չռոմէական մեծ Մոմը.—
Աշխարհս մի հակադական տարածութիւն
է, ու երեք օր կանի, մինչև որ լիովին
տեսնես:

— Ամեն տեղ, որ հաւանում ես, աշ-
խարհ է քեզ համար, բացականչեց մտա-
խոհ չրանիւրը, որ ծնած օրիցը կապուած
էր եղևնու մի հին արկղից ու ինքն
իրեն, պարծենում էր իր կտարած սրտի
վրայ:— Սակայն սէրն ալիս ընդունուած
չէ: Բանաստեղծները սպանեցին: Այն-
քան շատ գրեցին նրա մասին, որ ալիս
ոչ որ նրանց չի հաւատում, ու ես ամե-
նին չեմ դարձանում: Ճշմարիտ սէրը
տառապում է լուռ: Յիշում եմ, մի ան-
գամ ես... բայց դա հին բան է: Ռո-
մանտիզմն ալժամ անցեալին է պատկա-
նում:

— Մնաքի բան է, ասաց չռոմէական

Մոմը.— Ռոմանտիզմը երբէք չի մեռնում:
Նա նման է Լուսնին, ու աղրում է յա-
ւիտեան: չարսն աւ փեսան, զօր օրինակ,
սիրում են իրար շատ խորը: Այդ ամե-
նը լսեցի այս առաւօտ փաթեթաթղթից
շինած մի փամփուշտից, որը պատահ-
մամբ նոյն արկղուֆն էր, ուր ես էի, ու
զիտէր պալատական վերջին նորութիւն-
ները:

Բայց չրանիւր շարժեց գլուխը.

— Ռոմանտիզմը մեռել է, Ռոման-
տիզմը մեռել է, Ռոմանտիզմը մեռել է,
շշնջաց նա: Նա այն մաքդկանցից էր,
որոնք կարծում են, եթէ միեւնոյն բանը
յաճախ ու շարունակ կրկնես՝ վերջ ի
վերջոյ ճշմարտութիւն կդառնար:

Յանկարծ լուռեց մի սուր ու չոր
հազ, ու ամենքը հետ նայեցին:

Այդ ձայնը հանեց մի բարձրահասակ
ու գոռոզատես առկէտ, որ կայրուած
էր մի երկար ձողի ծալքի: Նա միշտ,
մի օրէէ նկատողութիւն անելուց առաջ,

հազում էր, որպէսզի վրան ուշադրութիւն դարձնեն:

— Ըհրմ, ր'հրմ, ասաց նա, ու ամենքը լռեցին, բացի խեղճ հրանիւից, որ անխօս շարժում էր գլուխն ու շըրնջում:

— Ռոմանտիկմը մեռել է:

— Կարդի'ն կացէք, կարդի'ն կացէք, զոչեց մի Պետարդ: Նա մի քիչ քաղաքագէտ էր ու տեղական բնտրութիւններն ժամանակ միշտ աչքի ընկնող դեր էր խաղում, ուստի և սովոր էր զուտ Պարլամենտական արտայայտութիւններին:

— Մեռել է ընդ միշտ, շնչաց հրանիւն ու ընեց:

Հէնց որ տիրեց խորին լռութիւն, Ռոկէար հազաց երբորդ անգամ ու սկրռեց: Նա խօսում էր մեղմ ու յստակ ձայնով, ինչպէս եթէ թելադրելիս լինէր իր յուշատետրն ու շարունակ նայելիս նրա ուսերի վրայից, ում թելադրում էր: Իրօք, նրա ձևերը երևելի էին:

— Ինչքա՞ն երջանիկ է Թագաւորի

որդին, նկատեց նա, որ նա պսակւում է ճիշտ այն օրը, երբ ինձ պիտի արձակեն: Եթէ, իրօք, առաջօրէն են յարմարեցրել, դրանից էլ լաւ առիթ չէր կարող լինել: Բայց Պրինցները միշտ բազդաւոր են:

— Աստուած իմ, ասաց փոքրիկ Մադրահուրը. — ես միանգամայն այլ կերպ էի մտածում՝ որ մեզ պիտի արձակեն ի պատիւ Պրինցին:

— Գուցէ քեզ, պատասխանեց նա. — խկապէս չեմ էլ կասկածում, որ այդպէս է. իսկ այլ է իմ բանը: Ես շատ նշանաւոր Ռոկէտ եմ և ծնուել եմ նշանաւոր ծնողներից: Մայրս իր ժամանակի ամենահռչակաւոր հրանիւն էր ու անուն էր հանել իր նազելի պարով: Իր հասարակական մեծ ցոյցի ժամանակ, նա տառնինն անգամ պտոյտ եկու, մենչե որ հանգաւ, ու ամեն մի պառլամենտ նա օգում եօթ վարդադոյն ասող արձակեց: Նրա արամագիծը երեք ու կէս ֆուտ էր ու շինած էր լաւագոյն վառօդից:

հայրս, ինձ պէս, Ռոկկա էր ու Ֆրանսիական ծագում ունէր: Նա այնքան լարմբ էր թաչում, որ մարդիկ վախենում էին՝ չլինի թէ ալլես ցած չիջնի: Նա ցած էր իջնում տակաւին, որովհետեւ ընաւորութեամբ հեղ էր, ու իր լուսափայլ վայրէջքը կառաքում էր ոսկէ տարափով: Նրա խաղի մասին լրագիրները շատ գովասանական խօսքեր գրեցին: Նոյն իսկ Պալատական Լրագիրը նրան վերադրեց հրազիրութեան արուեստի լաղթանակը:

— Այսինքն հրազիրութեան, հրազիրութեան, ասաց Բէնդալեան Կրակը. — Գիտեմ, որ կոչւում է հրազիրութիւն, որովհետեւ ես այդ տեսել եմ զբաժ իմ սեփական տուփի վրայ:

— Իսկ ես ասում եմ՝ հրազիրութիւն, պատասխանեց Ռոկէտը խտորէն, և Բէնդալեան կրակն այնպէս ընկնուեց, որ ոչսեց լոխորտալ փոքրիկ ծաղրահուրների առաջ, ցոյց տալու համար, որ ինքը կարեւոր ոմն է:

— Ուղում էի ասել, շարունակեց Ռոկէտը. ուղում էի ասել, հա՛, ի՞նչ էի ուղում ասել:

— Դու խօսում էիր քո մասին, պատասխանեց հռոմէական Մոմը:

— Խնայե՛ք: Ես գիտեմ, որ հետաքրքրական նիւթի մասին էի խօսում, երբ ինձ այնպէս կոպիտ կերպով ընդհատեցին: Առհասարակ ես տեսնում եմ կոպիտ ու աղեղ վարմունքը, որովհետեւ ես վերին աստիճանի զգայուն եմ: Ոչ ոք աշխարհիս երեսին այնպէս զգայուն չէ, ինչպէս ես, ես այդ հաստատ գիտեմ:

— Ի՞նչ բան է զգայուն մարդը, ասաց Պետարդը հռոմէական Մոմին:

— Դա մի մարդ է, որը կոխ է տալիս ուրիշի ոտի մատը, որովհետեւ իր ոտի վրայ կոշտ ունի, պատասխանեց հռոմէական Մոմը մեղմ շշուկով: Եւ Պետարդը քիչ քիչ մնաց ծիծաղից պալթի:

— Առա՛ խնդրեմ, ինչո՞ւ ես ծիծաղում, հետաքրքրուեց Ռոկէտը: — Ես չեմ ծիծաղում:

— Ես ծիծաղում եմ, որովհետեւ եր-
ջանիկ եմ, պատասխանեց Պետարդը:

— Պատեառը շատ եսասէր է, բար-
կացած ասաց Ռոկէտը:— Ի՞նչ իրաւուն-
քով ես դու երջանիկ: Դու պիտի ու-
րիշների մասին մտածես. իսկապէս դու
պիտի մտածէիր իմ մասին: Ես միայն իմ
մասին եմ մտածում և ուզում եմ, որ
բոլորն էլ նոյնն անեն: Ահա թէ ի՞նչ է
նշանակում կարեկցութիւն: Դա մի օքան-
չելի առաքինութիւն է, որից իմ մէջը
կայ խոշոր չափերով: Ենթադրենք, օրի-
նակի համար, այս երեկոյ ինձ մի բան
պատահի՝ ի՞նչ գորադութիւն կլինի
դա բոլորի համար: Պրինցն ու Պրինցու-
հին միանգամայն կանբաղդանային, նրանց
ողջ ամուսնական կեանքը կթունաւոր-
ուէր, ու ինչ վերաբերում է Թադաւ-
րին, ես զիտեմ, որ չէր զիմանայ աղ-
ցաւին: Իսկապէս, երբ ես սկսում եմ
կշռադատել իմ զիրքի կարեւորութիւնը՝
արտաքուէիւ չափ լուզւում եմ:

— Եթէ դու ուզում ես ուրիշներին

հաճոյք պատճառել, բացահայտեց Հոս-
մէական Մամը, — քեզ պիտի չոր պահես:

— Անշուշտ, գոչեց Բէնդալեան Կրա-
կը, որն արդէն լաւ տրամադրութեան
մէջ էր:— Յիշ է պահանջում սովորական
առողջ դատողութիւնը:

— Սովորական դատողութիւնը, ինչ-
պէս չէ, ասաց Ռոկէտը դայբացած, —
բայց դուք մոռանում էք, որ ես շատ
անսովորն եմ և շատ էլ նշանաւոր: Այո՛,
սովորական առողջ դատողութեան տէր
կարող է լինել ամեն մէկը, եթէ միայն
զուրկ է երեւակայութիւնից: Իսկ ես ու-
նիմ երեւակայութիւն, որովհետեւ ես եր-
բէք չեմ մտածում առարկաների մասին
այնպէս, ինչպէս նրանք իրապէս գոյու-
թիւն ունին: Ես միշտ նրանց մասին մը-
տածում եմ այնպէս, ինչպէս եթէ նրանք
միանգամայն այլ լինէին, իսկ ինչ վերա-
բերում է ինձ չոր պահելուն, բոտ երե-
ւոյթին այստեղ չի գանուի մէկը, որ կա-
բողանաւ գնահատել զգայուն խառնուած-
քը: Բարեբաղդաբար, դա իմ փոյթը

1002
5667
5995

չէ: Միակ բանը որ մարդու կեանքին նեցուկն է, դա այն գիտակցութիւնն է, որ ամենքն էլ անսահման ստոր են քեզանից, և այդ զգացմունքը ես միշտ դարգացրել եմ իմ մէջ: Սակայն դուք ամենքդ էլ անսիրտ էք: Դուք այստեղ այնպէս էք ծիծաղում ու խնդում, կարծես թէ Պրինցն ու Պրինցուհին նոր չլինին պսակուած:

— Դէհ, լա՛ւ, գոչեց մի փոքրիկ չրադուդ. — ինչո՞ւ չծիծաղենք: Դրանից էլ լաւ առիթ, երբ ես կարող եմ թռչել դէպի վեր ու պատմել աստղերին նրանց մասին ամեն ինչ: Դուք կտեսնէք, ինչպէս նրանք կշողան, երբ ես պատմեմ չքնաղ հարսնացուի մասին:

— Ա՛խ, ի՛նչ դռեհիկ կարծիք ունիք դուք կեանքի մասին, առաջ Ռոկէտը. — սակայն ես հէնց այդպէս էլ պատում էի: Չեմ մէջ ոչինչ չկայ. դուք սին ու դատարկ էք: Դիցուք թէ Պրինցն ու Պրինցուհին կամենում են զնալ ապրելու համար մի երկիր, ուր մի խոր դեռ

կայ, և դիցուք՝ նրանք ունին մի հատիկ դաւակ, մի փոքրիկ շիկահեր, մանուշակագոյն աչքերով տղա՝ ինչպէս ինքը՝ Պրինցը: Եւ դիցուք՝ մի օր նա գնում է զբօսնելու իր դայեակի հետ: Եւ դիցուք թէ դայեակը քնում է շամբուկի ծառի տակ: Եւ դիցուք՝ փոքրիկ տղան քնկնում է խոր գետի մէջ ու խեղդուում: Սարսափելի՜ դժբաղդութիւն: Խեղճ մարդիկ, կորցնել միակ որդի՛ւն, Բոկայէս սոսկալի՜ է: Ես երբեք չէի դիմանայ:

— Սակայն նրանք դեռ չեն կորցրել իրենց միակ զաւակին, առաջ չռոմէակոն Մոմը. — և ոչ էլ հետներն անբաղդութիւն և պաաահել:

— Ես ամենեւին չառաջի, թէ պատահել է, պատասխանեց Ռոկէտը. — Ես առաջի, որ կարող է պատահել: Եթէ նրանք կորցրած լինէին իրենց միակ զաւակին, այլեւ դրա մասին կարիք չէր լինի խօսելու: Ես ատում եմ նրանց, որոնք թափուած կաթի համար լաց են լինում: Իսկ երբ ես մոտածում եմ, որ

նրանք կարող էին կորցնել իբեկն միակ
դաւակին, ուղղակի զգացում էմ:

— Այդ մէկը ճիշտ է, բայցականչեց
Բէնդալեան Կրակը. — իրօք, դու ամենա-
գիւրազգաց անձնաւորութիւնն ես, որին
երբ և իցէ հանդիպել եմ:

— Իսկ դու ամենակոպիտ անձնաւո-
րութիւնն ես, որին ես երբ և իցէ հանդի-
պել եմ, ասաց Ռոկէտը. — ու չես կարող
դու հասկանալ իմ մտերմութիւնը Պրին-
ցի հետ:

— Ձէ որ դու նրան չես ճանաչում,
մըթմըթաց չռոմէական Մոմը:

— Ես ամենին չեմ ասել, թէ ճա-
նաչում եմ, պատասխանեց Ռոկէտը. —
ինձ թւում է, որ եթէ նրան ճանաչէի
ես նրա բարեկամը չէի լինի: Շատ վը-
տանդաւոր է, երբ բարեկամիդ ճանա-
չում ես:

— Աւելի լաւ կանէիր, եթէ քեզ
չոր պահէիր, ասաց չրադունդը. — դա
շատ անհրաժեշտ է:

— Աւելի անհրաժեշտ է քեզ համար.

դրա մասին ես չեմ կասկածում, պատաս-
խանեց Ռոկէտը. — քսկ ես լալիս եմ, երբ
լացս դալիս է:

Եւ նա, իրօք, լաց եղաւ իսկական ար-
տասունքերով, որոնք զլորուեցին ցցի
վրայից՝ անձրևի կաթիլների պէս, ու
քիչ ճեպ, որ խեղդէին երկու փոքրիկ
բզեղի, որոնք մտածում էին բաւն վտնել
ու ապրելու համար չոր ու չարմար տեղ
էին որոնում:

Ըստ երևույթին նրա խառնուածքը ու-
մանտիքական է, ասաց չրադունդը. —
որովհետեւ նա առանց պատճառի լալիս
է: Ու նա խորը հառաչեց ու մտածեց իր
եղենուց շինած արկղի մասին:

Իսկ չռոմէական Մոմն ու Բէնդալեան
Կրակը բոլորովին զայրացած, բարձրա-
գոչ ձայնով, սկսեցին իրկնել.

— Փչում է, փչում է:

Նրանք վերին աստիճանի դորժնական
էին ու մի որևէ բանի դէմ առարկելիս՝
ասում էին.

— Փչում է:

Ապա ծագեց Լաւսինը՝ ինչպէս մի ար-
ժաթէ չքնաղ վահան, աւ փալկեցին աստ-
ղերը, ու պալատից, լսուեց երաժշտու-
թեան ձայնը:

Պրինցն ու Պրինցուհին վարուժ էին
պարերը: Նրանք պարում էին այնքան
սքանչելի, որ բարձրահասակ, սպիտակ
շուշանները գաղտադողի նայում էին
պատուհանից ու հետեւում պարին, և
կարմիր, խոշոր խաշխաշները շարժում
էին գլուխներն ու չափ տալիս:

Ապա զանգը խփեց տաս, ապա տաս-
ներմէկ, ապա՝ տասներկու, ու, կէս գիշե-
րուայ գանգի վերջին հարուածից չեռալ,
ամենքը դուրս եկան տերրասը, և Թա-
գաւորն ուղարկեց Պալատական չրագէ-
տի հետեւից:

— չրախաղը սկսէ՛ք, ասաց Թագա-
ւորը: Եւ Պալատական չրագէտը խորը
գլուխ տուեց ու անցաւ պարտիզի միւս
ծայրը: Նա հետը վեց օգնական ունէր,
որոնցից ամեն մէկը երկար փայտի ծայ-
րից կախած մի—մի ջահ էր տանում:

Իսկուպէս մի հոյակապ տեսարան էր՝
Վր՝ըղ... Վր՝ըղ... շառաչեց չրանիւր,
հէնց որ օկեց պատուեր: Բու՛մ, բու՛մ...
շառաչեց հռոմէական Մոմը: Ապա Ծաղ-
րահուրը պար բռնեց հրապարակի վրայ,
ու Բէնդալեան Կրակը ներկեց ամեն ինչ
կարմիր գոյնով: «Մնաք բարձ՝», բացա-
կանչեց չրագաւորը՝ վեր սլանալուն պէս
կապոյտ կայծեր ցանկալով: Բանգ... բանգ...
պատասխանեցին Պետարգները, որոնք
սաստիկ ուրախ էին: Ամենքը մեծ լա-
շողութիւն ունեցան, բացի նշանաւոր
Ռոկէտից: Լաց լինելուց նա այնքան էր
խոնավացել, որ ամենեւին չկարողացաւ
վեր բարձրանալ: Ամենալու բանը, որ
կար նրա մէջ՝ վառօդն էր, ու դա այն-
քան էր թռչուել արցունքներից, որ այլևս
բանի պէտք չէր: Նրա բոլոր խեղճ աղ-
ղականները, որոնց հետ նա երբէք չէր
խօսի առանց արհամարական ժպտի, վեր
սլացան երկինքը, ինչպէս չքնաղ ծաղիկ-
ներ՝ հրեղէն կոկոններով:

Կեցցէ՛, կեցցէ՛, բացականչեց ողջ

Պալատը։ Ու փքրիկ Պրինցուհին հանուրքից ծիծաղեց։

— Երևի ինձ պահել են մի աւելի մեծ հանգիսի համար, ասաց Ռոկէտը։
— Անկասկած այդպէս է։— Ու նա աւելի դռնօղացաւ, քան առաջ էր։

Հետեւեալ օրը բանւորները եկան պարտէզը կարգի բերելու։

— Ըստ երեւթիւնն պատգամաւորութիւն է, ասաց Ռոկէտը։— Ես նրանց կրնգունեմ պատշաճ արժանապատուութեամբ։

Ու նա բարձրացեց քիթը, դէմքը խոժոռեց, իբր թէ մի ինչ որ կարեոր բանի մասին մտածելիս լինի։ Իսկ բանւորները ամենեւին չնկատեցին նրան։ Միայն դնալիս մէկի աչքովն ընկաւ։

— Հէյ, դռչեց։— սա ի՞նչ եղիկելի Ռոկէտ է, ու պատի վրայից զէն ձգեց փոսը։

— Եղիկելի Ռոկէտ, եղիկելի Ռոկէտ, ասաց նա պտտուելով օդի մէջ։— անկարելի է։ Երևի Ռոկէտ, անաթէ

ինչ էր աղում ասել։ Եղիկելի և երևիկելի միակերպ հնչիւն ունին, յաճախ նաև նոյն իմաստը։

Ու նա ընկաւ տղմի մէջ։

— Այնքան էլ յարմար տեղ չէ այստեղ, նկատեց նա։— սակայն, անկասկած, մի օրեւէ նորաձև լոգարան է սա, ու ինձ ուղարկել են այստեղ, որ առողջութիւնս կազդուրեմ։ Զղերս, իսկապէս, շատ են քայքայուելի ու ևս հանգստի կարիք ունիմ։

Յանկարծ ջրի տակից նրա առաջը դուրս եկաւ փայլուն, գոհար աչքերով ու կանաչ լորձաւոր մորթով մի փոքրիկ Դորա։

— Ի՞նչ եմ տեսնում։ Նորե՞կ, ասաց Դորաը։— իհարկէ, վերջ ի վերջոյ տղմից լաւ բան չկայ։ Տուէ՛ք ինձ անձրեակին եղանակ ու մի լմակ, և ես երջանիկ կը լինեմ։ Դու կարծում ես այս երեկոյ անձրեակին կլինի։ Ես համոզուած եմ, որ այո՛, ես յոյս ունիմ, բայց ավստոս, որ երկինքը միանգամայն կապոյտ է ու անամպ։

— Բհր՛մ, Բհր՛մ... ասաց Ռոկէան ու սկսեց հաղար:

— Ի՛նչ անուշ ձայն ունիս, բացականչեց Գորտը:— Ուղղակի կոկոռցի է նման, իսկ կոկոռցն իհարկէ ամենաերաժրշտական հնչիւնն է աշխարհիս երեսին: Այս երեկոյ դու կլսես մեր համերգը: Մենք նստում ենք ագարակատիրոջ տան կից բաղերի հին լճակի մէջ, ու Լուսինը ծագելուն պէս՝ սկսում մեր համերգը: Դա ախքան զմայլիչ է, որ ամենքն արթնանում են մեզ լսելու: Իբօք, դեռ երէկ էր, երբ ես լսեցի թէ ինչպէս ագարակատիրոջ կենն ասում էր իր մօրը, որ ամբողջ զիշերը մեր պատճառով աչքը չի կպցրել: Շատ հաճելի է, երբ մարդ աչքպիսի մեծ ժողովրդականութիւն է վայելում:

— Բհր՛մ, Բհր՛մ, բարկացած ասաց Ռոկէտը: Նա շատ վշտացել էր, որ չկարողացաւ մի խօսք ասել:

— Իսկապէս, ի՛նչ անուշ ձայն է, շարունակեց Գորտը:— Յոյս ունիմ, որ կը

դատ բաղերի լճակը: Ես գնում եմ աղջիկներս որոնեմ: Ես վեց հատ չքնաղ աղջիկ ունիմ, ու վախենում եմ մի գուցէ Դալլաձուկը զատահի նրանց: Կատարեալ հրէշ է նա, ու անտարակոյս աղջիկներէցս նախահաշ կտարքի իր համար: Դէ՛հ, ցտեսութիւն: Հաւատացնում եմ քեզ, որ մեր զբօլոյցը ես մեծ հաճօք ստացար:

— Զրո՛յց, ինչպէ՞ս չէ, ասաց Ռոկէտը:— Շարունակ դու ինքդ քեզ հետ խօսեցիր: Դա զբօլոյց չէ:

— Լսող պիտի լինի՞, թէ ոչ, պատասխանեց Գորտը:— Ես սիրում եմ ի՛նքս միշտ խօսել: Դա խնայում է ժամանակը և վիճարանութեան տեղիք չի տալիս:

— Իսկ ես սիրում եմ վիճարանել, ասաց Ռոկէտը:

— Զկարծեմ թէ, քաղաքավարի ասաց Գորտը:— Վիճարանութիւնը վերին աստիճանի զօհնիլի բան է, որովհետեւ լուր հասարակութեան մէջ բոլորն էլ միեւնոյն կարծիքն ունին: Յոյսութիւն, կրկին:

հեռուից հեռու ես արդէն տեսնում եմ աղջկներին։ Ու փոքրիկ Դորտր լողալով դնայ։

— Դու շատ դրգռիչ անձնաւորութիւն ես, ասաց Ռոկէտը.— ե շատ էլ անկիրթ։ Ես ասում եմ նրանց, որոնք, — այն ժամանակ, երբ մէկը ուզում է խօսել իր մասին, ինչպէս օրինակ ես, — խօսում են իրենց մասին, ինչպէ՞ս օրինակ դու։ Իրա անունը ես դնում եմ՝ եսասիրութիւն, իսկ եռասիրութիւնը՝ զղուելի բան է, մանաւանդ իմ խառնուածքն ունիցողի համար, որովհետեւ ես շատ չաջտնի եմ իմ կարեկից բնաւորութեամբ։ Իսկն ասած, դու ինձանից օրինակ պիտի վերցնես։ Ինձանից լաւ արիւար չես գտնի։ Այժմ, բանի որ առիթը կայ, լաւ կլինէր, եթէ օգտուէիր, որովհետեւ ես շուտով վերադառնալու եմ Պալատը։ Պալատում ես շատ սիրելի անձնաւորութիւն եմ։ Իսկն ասած, էրէկ Պրինցն ու Պրինցուհին պսակուեցին ի պատիւ ինձ։ Իհարկէ, այդ ճառին դու

ոչինչ չգիտես, որովհետեւ դաւառում ես ապրում։

— Զուր ես հետը խօսում, ասաց մի ձպուռ, որ նստել էր դարչնագոյն եղէգի վրայ։— Միանգամայն ի գուր, որովհետեւ նա արդէն դնացել է։

— Է՛հ, ինքը կտուժի, ոչ թէ ես, պատասխանեց Ռոկէտը։ Միւսին է, ես չբարեբախտ եմ միայն նրա համար, որ նա ուշադրութիւն չի դարձնում։ Ես սիրում եմ ինքս ինձ լսել։ Դա իմ ամենամեծ հաճուքներից մէկն է։ Յաճախ ինքս ինձ հետ ես զրոյց եմ անում, ու ես այնքան խելօք եմ, որ երբեմն ասածներիցս մի խօսք անգամ չեմ հասկանում։

— Այն ժամանակ դու անպատճառ դասախօսութիւն պիտի կարդաս Փիլիսոփայութիւնից, ասաց ձպուռը։ Եւ պարզելով իր շղարշանման չքնաղ զոյգ թւերը՝ սլացաւ դէպի երկինքը։

— Ինչ մեծ չլմարութիւն արաւ, որ չմնաց այտեղ, ասաց Ռոկէտը.— հաւատացած եմ, որ իր միտքը կատարելա-

գործելու այսպիսի առիթ նա միշտ չի ունենում: Յամենայն դէպս դա իմ բանք չէ: Հանճարը, ինչպիսին իմն է, անկասկած մի օր կգանի իր գնահատութիւնը: Ու նա խորասուզուեց տղմի մէջ աւելի ևս:

Մի փոքր անց լողաց դէպի նա մի մեծ Սպիտակ Բադ: Նրա ոտները դեղին էին, թաթիկները՝ թաղանդով ծածկուած, և իր երերուն քալուածքի համար գեղեցկուհի էր համարուում:

— Աս՜դ, դա՛դ, դա՛դ... ասաց նա. — Ի՞նչ տարօրինակ կերպարանք ունիս: Զի՞ կարելի հարցնել՝ դու այդպէս ես ծնու՞ել, թէ՛ դժբաղդ պատահարից է:

— Իսկոյն երևում է, որ դիւզ տեղ ես ապրել, պատասխանեց Ռոկէտը, — թէ ոչ իսկոյն կիմանայիր, թէ ո՞վ եմ ես: Յամենայն դէպս ես ներում եմ քո լողի-տութիւնը: Ի՞ դուր կլինէր սպասել, որ ուրիշներն ել մեզ պէս նշանաւոր լինեն: Անկասկած դու պիտի դարձանաւ, երբ լսես, որ ես կարող եմ թռչել մինչև եր-

կինքն ու լեռ գալ՝ ոսկէ անձրևի տա-րափի պէս,

— Ինչի՞ս է պէտք, ասաց Բադը, — երբ ոչ ոք զրանից շահ չունի. եթէ դու կարողանայիր հերկել դաշտը՝ եղան պէս, կամ քաշել սալը՝ ձիու պէս և կամ հրո-կել ոչխարը՝ հօտի շան պէս, բանի նման կլինէր,

— Սիրուն արարած, բացականչեց Ռոկէտը գոռոզաբար. — Ես տեսնում եմ, որ դու ծագումով ստոր դասակարգից ես: Նա, ով իմ դիրքն ունի, երբէք շահաւէտ չի լինում: Մենք ունինք մի շարք կատարելութիւններ, և դա աւելի քան բաւական է: Ես՝ ինքս, ոչ մի արհեստի ձգտում չունիմ, ես առաւել մի աշխարհի արհեստի, ինչպիսին դու ես ինձ յանձնարարում: Իսկապէս ես միշտ այն կարծիքին եմ եղել, որ ծանր աշխատանքն ապաստարան է նրա՛նց համար, որոնք միանգամայն անգործ են:

— Աս՛ւ, լա՛ւ, ասաց Բադը, որը վերին աստիճանի խաղաղասէր էր և ոչ

«Քի հետ չէր վիճում: Սմեն ժարդ ջոկեա-
շակի տէր է: Յամենայն զէպս ես յոյս
ունիմ, որ քո ընակատեղին աշտակ կըն-
արես:

— Օ, Աստուած ո՛չ անի, բացական-
չեց Ռոկէտը.— Ես այստեղ լոկ հիւր եմ,
մի երեւելի հիւր: Բանն այն է, որ այս-
տեղ բաւականին ձանձրայի է: Ոչ հառա-
քակութիւն կայ և ոչ էլ առանձնութիւն:
Կատարեալ մի արուարձան է: Հաւանա-
կանաբար կվերադառնամ Պալատը, որով-
հետեւ ես զիտեմ, ինչ վիճակուած է աշ-
խարհում մեծ անուն հաներ:

— Մի անգամ ես էլ մտածեցի հա-
տարական գործերով պարապել, նկա-
տեց Բաղը:— Նորոգելու կարօտ շատ
բան կայ: Անցեալները մի միտինդում
նոյն խկ նախագահութիւն էլ արի և ա-
մեն բանի գէմ, ինչ մեր դուրը չէր դա-
լիս, դատապարտութեան ուղղութիւններ
անց կացրինք: Սակայն քստ երևոյթին
այդ ամենը ոչ մի ազդեցութիւն չունե-

ցաւ: Սլոժմ ես տնակեաց՝ եմ դառել և
իմ ընտանիքի պէտքերն եմ հոգում:

— Ես սակղծւած եմ հասարակական
կեանքի համար, ասաց Ռոկէտը.— այդ-
պէս են և իմ բոլոր ազդեակները, մինչև
անգամ ամենից նուաստագոյները: Ուր
էլ մենք երեւալու լինինք՝ միշտ մեծ ու-
շադրութեան ենք արժանանում: Ինքս
դեռ ինչպէս հարկն է երեան չեմ եկել,
խսկ երբ երեան դամ, մի անսման տե-
սաբան կլինի: Սոյն ինչ տնային կեանքը
մարդուս աքաղ կերպով ծերացնում է ու
մտքիցը բարձր գաղափարները խլում:

Ախ, կեանքի բարձր գաղափարները,
ինչ սքանչելի բան է, ասաց Բաղը.—
ու յիշեցնում է ինձ թէ որքա՞ն ես սո-
ված եմ:

Ու նա հոսանքով դէպի վար լողաց՝
կրկնելով:

— Ղա՛ղ, դա՛ղ, քա՛ղ...

— Կա՛ց, կա՛ց, ճշա՛ց Ռոկէտը.— Ես
դեռ շատ բան ունիմ քեզ ասելու: Իսկ
Բազն ուշադրութիւն չդարձրեց:— Ու-

բախեմ, որ նա գնաց, ասաց նա ինքն իրեն. — Նա քաղքենու գատաղութիւն ունի: — ու նա աւելի ևս խորատուղեց տղծի մէջ ու սկսեց մտածել հանճարի մենադուլթեան մասին, երբ յանկարծ սգի-
տակ հագնւած երկու փոքրիկ տղայ լճակի ափին իջան՝ մի կաթնալ ու մի քիչ էլ ցախ հետնեցր:

— Երեւի պատգամաւորութիւն է ասաց Ռոկէան՝ ու իրեն արժանավայել տեսք տուեց:

— Հէ՛յ, բացականչեց տղաներից մէկը. — նայէ՛ք այս հնամաշ ձողին: Զարմանալի է, ո՞րտեղից է այստեղ ընկել: Ու հանեց Ռոկէտը յճակի միջից:

— Հնամաշ ձող, ասաց Ռոկէտը. — անհարելի՛ է: ոսկետաշ ձող, ահա ի՞նչ ասաց: Ոսկետաշ ձող՝ շատ հաճելի է: Բակն ասած նա ինչ շփոթում է մի որ-
ւէ բարձրաստիճան պալատականի հետ:

— Արի կրա՛կը ձգենք, ասաց միւս տղան. — կաթնալ աւելի շուտ եւ կգայ:

Նրանք թուի արին բերած ցախը, վերան գրին Ռոկէան ու հրաիք վառեցին:

— Նիանալի է, բացականչեց Ռոկէտը, — ուղում են ինչ օրը ցերեկով արձակել, այնպէ՞ս որ ամենքն ինչ կանենեն:

— Հիմա գնա՛նք քնելու, ասացին տղաները, — և երբ քնից արթնանաք՝ կաթնալ արդէ՞ն եւ եկած կը լինի:

Եւ նրանք պառկեցին խոտի վերայ ու փակեցին աչքերը:

Հիմա եւ կը բարձրանամ վեր, բացականչեց Ռոկէան ու ցցուեց, — գիտեմ, որ ես աւելի բարձր պիտի թռչեմ, քան առողները, աւելի բարձր՝ քան լուսինը, ու աւելի բարձր քան արեւը: Ի՞նչ, ես այնքա՞ն բարձր պիտի թռչեմ, որ...

— Վր՛կ վր՛կ, վր՛կ... ու սլացաւ նետի պէս դէպի վեր:

— Սքանչելի՛ է, բացականչեց նա, — այսպէս պիտի թռչեմ յաւելու. ինչպիսի յաջողութիւն:

Բայց նրան ոչ ոք չտեսաւ:

Յետոյ նրա մարմնով մի տարօրինակ
սարսուռ անցաւ:

— Հիմա կապլժեմ, բացականչեց նա.
— Ես պիտի հրդէհեմ ողջ աշխարհն
ու այնպիսի ազմուկ հանեմ, որ ամբողջ
տարին այլևս ուրիշ նիւթի մասին չխո-
սեն:

Ու իսկապէս պալժեց: Բա՛մ, բա՛մ,
բա՛մ... հալժեց վառօդը: Կասկած չկար՝
վառօդն էր:

Բայց նրան ոչ ոք չլսեց, և ոչ էլ, մին-
չև անգամ, երկու փոքրիկ տղան, որով-
հետև նրանք քաղցր քնի մէջ էին:

Ու այդ բոլորից յետոյ քնաց միայն
նրա ձողը, որ քնկաւ լնակի շուրջը բո-
րօսնոց մի Սաղի մէջքի վրայ:

— Տէ՛ր Աստուած, բացականչեց Սա-
ղը. — հիմա էլ սկսել է ձողի անձրև դալ:

Ու սուղուեց ջրի տակը:

— Զատացի՛, որ մեծ ազմուկ պիտի
հանեմ, շշնջաց Ռոկէտն ու հանգաւ:

պատգ ԾԻ Դ ԺԵԴ

<< Ազգային գրադարան

NL0169435

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՍԵՐԻԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՍԵՐԻԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Գրեւ է 10 քաղ.

Տպար. Կենտր. Հայկ. Դպրոց. Մոսկւա, Արմենական փ., 2
Խոսր. Ընտրան. Արմեն. Կոմիտ., Մոսկւա, Արմենական փ., 2